

Sygn. akt IV CZ 13/13

POSTANOWIENIE

Dnia 13 marca 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)

SSN Wojciech Katner

SSN Maria Szulc (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa A. Ś.

przeciwko M. M. Towarzystwo Ubezpieczeń Spółce Akcyjnej w S.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 13 marca 2013 r.,

zażalenia powoda

na wyrok Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 20 lipca 2012 r.,

uchyla zaskarżony wyrok w części uchylającej punkt VII (siódmy) wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 6 marca 2012 r., a w pozostałej części oddala zażalenie.

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny uwzględnił apelację pozwanego i wyrokiem z dnia 20 lipca 2012 r. uchylił wyrok Sądu Okręgowego w G. z dnia 6 marca 2012 r. w punktach IV i VII zasądających ma rzecz powoda odszkodowanie z tytułu utraconych dochodów, w punkcie V zasądającym rentę z tytułu utraty zdolności do pracy oraz w punktach IX i X rozstrzygających o kosztach procesu i kosztach należnych Skarbowi Państwa, i sprawę w tym zakresie sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji. Sąd drugiej instancji wskazał, że ustalenia poczynione przez Sąd Okręgowy w zakresie odszkodowania z tytułu dochodów utraconych przez powoda na skutek niemożności wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym i niemożności prowadzenia działalności gospodarczej (art. 444 § 1 k.c.) oraz w zakresie renty z tytułu utraty zdolności do pracy (art. 444 § 2 k.p.c.) nie mają dostatecznego oparcia w zebranych materiale dowodowym. Uznał, że w tym zakresie Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy, co uzasadniało rozstrzygnięcie w oparciu o art. 386 § 4 k.p.c. Sąd Apelacyjny zauważył nadto, że pozwany wprawdzie zaskarżył jedynie punkt IV i V wyroku Sądu pierwszej instancji, jednakże rozstrzygnięcie zawarte w punkcie VII zostało oparte na tożsamyh ustaleniach skutecznie zakwestionowanych w postępowaniu apelacyjnym. Strona pozwana nie może zatem ponosić skutków wadliwości konstrukcji wyroku, wobec czego nieprawidłowość rozstrzygnięcia we wskazanym zakresie powoduje konieczność uchylenia całego orzeczenia w części dotyczącej odszkodowania z tytułu utraconych dochodów oraz renty z tytułu utraty zdolności do pracy.

W zażaleniu od tego wyroku powód zarzucił naruszenie art. 379 pkt 3 k.p.c. w zw. z art. 363 § 3 k.p.c. poprzez uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w punktach VII i IX nie zaskarżonych przez pozwanego, art. 378 § 1 k.p.c. poprzez uchylenie wyroku tego Sądu w punkcie VII, art. 385 k.p.c. poprzez uwzględnienie apelacji oraz art. 217 k.p.c. i art. 230 k.p.c. poprzez przyjęcie, że strona powodowa nie udowodniła swoich roszczeń. Powód podniósł nadto zarzut naruszenia prawa materialnego tj. art. 444 § 1 i 2 k.c. poprzez przyjęcie, że ustalenie wysokości

utraconych i spodziewanych dochodów wymaga ich osiągnięcia w sposób graniczący z pewnością.

W konkluzji wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 394¹ § 1¹ k.p.c. - w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 233, poz. 1381), która weszła w życie z dniem 3 maja 2012 r., zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje także w razie uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Treść zarzutów podniesionych przez żalącego powoduje konieczność wyjaśnienia charakteru zażalenia oraz zakresu kognicji Sądu Najwyższego w toku rozpoznawania nowego środka odwoławczego.

Postępowanie apelacyjne ma charakter merytoryczny, a to oznacza, że sąd drugiej instancji nie może ograniczać się jedynie do oceny zarzutów apelacyjnych, lecz musi dokonać własnych ustaleń i poddać je ocenie pod kątem prawa materialnego. Uwzględnienie apelacji powinno zatem prowadzić do wydania orzeczenia reformatoryjnego, a jedynie wyjątkowo orzeczenia kasatoryjnego w wypadkach przewidzianych w art. 386 § 2 i 4 k.p.c. - stwierdzenia nieważności postępowania, nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji oraz wtedy, gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreślono, że kontrola dokonywana w ramach tego środka ma charakter formalny, a zażalenie ma służyć zbadaniu, czy orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji zostało prawidłowo oparte na jednej z przesłanek określonych w art. 386 § 2 i 4 k.p.c. a zatem, czy powołana przez sąd przyczyna opiera się na jednej z przesłanek ustawowych. Dokonana kontrola ma charakter czysto procesowy, bez wkraczania w kompetencje sądu *in merito*. W postępowaniu zażaleniowym wywołanym omawianym zażaleniem nie jest zatem dopuszczalne badanie merytoryczne stanowiska sądu drugiej instancji i kontrola

materialnoprawnej podstawy wyroku, ta bowiem jest zarezerwowana do przeprowadzenia wyłącznie w postępowaniu kasacyjnym. Konsekwencją jest wąskie określenie granic kognicji Sądu Najwyższego, a odmienne ich ujęcie jest niedopuszczalne (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2012, I CZ 136/12, z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, niepubl.). W wypadku wskazania przez sąd drugiej instancji nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji jako podstawy uchylenia wyroku, zakres kognicji Sądu Najwyższego ogranicza się do zbadania, czy sąd odwoławczy prawidłowo rozumiał to pojęcie oraz czy jego merytoryczne stanowisko uzasadniało taką ocenę postępowania sądu pierwszej instancji, natomiast poza tym zakresem pozostaje prawidłowość poglądu prawnego wyrażonego przez ten sąd. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy zaniechał on zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie. Nierozpoznanie istoty sprawy następuje także w sytuacji dokonania przez sąd pierwszej instancji oceny prawnej roszczenia bez oparcia jej o właściwie ustaloną podstawę faktyczną i konieczności czynienia po raz pierwszy ustaleń faktycznych, co czyni koniecznym uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji z uwagi na obowiązek respektowania konstytucyjnej zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, niepubl., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999 nr 1, poz. 22, z dnia 15 lipca 1998 r. II CKN 838/97, z dnia 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003 nr 3, poz. 36, z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2).

Zażalenie jest zasadne jedynie w części dotyczącej wadliwości uchylenia wyroku Sądu Okręgowego w G. w zakresie punktu VII (siódmego). Zgodnie z art. 378 § 1 k.p.c. sąd odwoławczy orzeka w postępowaniu apelacyjnym w granicach apelacji z tym, że w granicach zaskarżenia bierze pod uwagę z urzędu nieważność

postępowania. Z powyższego wynika, że granice apelacji są wyznaczone między innymi przez bezwzględnie wiążące sąd granice zaskarżenia i w tych granicach sąd ten rozpoznaje merytorycznie sprawę. Wyrok sądu pierwszej instancji w części niezaskarżonej staje się prawomocny, chyba że sąd drugiej instancji może z urzędu rozpoznać sprawę także w tej części (art. 363 § 3 k.p.c.). Rozpoznanie sprawy z urzędu w części niezaskarżonej może nastąpić jedynie w wypadku istnienia ścisłego związku pomiędzy poszczególnymi rozstrzygnięciami zawartymi w orzeczeniu i zaskarżenie jednej części orzeczenia musi pociągać za sobą skutki w zakresie pozostałych rozstrzygnięć (np. wyrok rozwodowy). Taka sytuacja nie ma miejsca w niniejszej sprawie, bowiem rozstrzygnięcia zawarte w poszczególnych punktach mają charakter autonomiczny, a tożsamość podstawy faktycznej nie może stanowić przyczyny rozpoznania sprawy w części niezaskarżonej. Skoro uchylenie wyroku w tej części nastąpiło z przyczyny nierozpoznania istoty sprawy, to ta przesłanka została wadliwie zinterpretowana przez Sąd drugiej instancji w omawianym zakresie, co czyni zasadnym zarzuty naruszenia art. 379 pkt 3 k.p.c. w zw. z art. 363 § 3 k.p.c. oraz art. 378 § 1 k.p.c. Brak jest podstaw do uwzględnienia zażalenia w pozostałej części.

Żalący, błędnie pojmując charakter wniesionego środka odwoławczego, pozostałe zarzuty zażalenia odniósł wyłącznie do merytorycznego stanowiska Sądu Apelacyjnego. Z przyczyn, o których mowa wyżej, zarzuty te nie mogą zostać poddane kontroli, bowiem ocena prawidłowości stanowiska materialnoprawnego Sądu odwoławczego nie należy do kompetencji Sądu Najwyższego realizowanej w postępowaniu zażaleniowym na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. Zażalenie nie zawiera natomiast ani zarzutu naruszenia art. 386 § 4 k.p.c., ani nie przedstawia w uzasadnieniu żadnych argumentów, które mogłyby się odnosić do przesłanki uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji w postaci nierozpoznania istoty sprawy. Z tego względu poprzestać należy na stwierdzeniu, że przyjęcie przez Sąd drugiej instancji odmiennego, niż Sąd pierwszej instancji, stanowiska w co do prawidłowości ustalonej podstawy faktycznej i wskazanie na konieczność jej ustalenia w aspekcie dokonanej wykładni art. 444 § 1 i 2 k.c. odpowiada omówionej wyżej przesłance. Prawidłowe, wobec treści wyroku Sądu drugiej instancji, było także uchylenie punktu IX (dziewiątego) dotyczącego kosztów procesu, bowiem po

ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd pierwszej instancji orzeknie o kosztach stosownie do wyniku procesu.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 394¹ § 3 k.p.c. w zw. z art. 398¹⁴ k.p.c. i art. 398¹⁵ k.p.c.